

POSLOVNO POROČILO ZA LETO 2023

1. Splošni del

Inštitut za raziskave in razvoj "Utrip" (UTRIP) je bil kot zasebni zavod ustanovljen spomladi 2006. Zaradi številnih idej in strokovnih ambicij v smeri razvoja inovativnih programov in projektov s področja preprečevanja tveganega obnašanja otrok in mladostnikov, smo se nekateri slovenski strokovnjaki odločili, da prek neprofitne ustanove te ideje in ambicije uresničimo in v nekaj letih razvijemo prepoznaven raziskovalno-razvojni inštitut za to strokovno področje v Evropi ali morda celo širše. V letu 2023 je bil vključen v 5 evropskih projektov (sofinanciranih s strani Evropske komisije), ter 2 nacionalna, ki ju sofinancirata Ministrstvo za zdravje ter Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje (Urad RS za mladino). Prek različnih programov in projektov pokrivamo zelo širok spekter področij, zlasti pa preventivo v šolah, družinah in lokalnih skupnostih, socialno in čustveno učenje, omejevanje tvegane in škodljive rabe alkohola in tobačnih izdelkov, preprečevanje zasvojenosti od psihoaktivnih substanc, učinkovito urejanje in upravljanje z nočnim življenjem mladih v smislu bolj zdrave in varnejše zabave, vseživljenjsko učenje ciljnih skupin, ki so v socialno neugodnem položaju, socialna reintegracija nekdanjih zasvojenцев od prepovedanih drog ter preventivno delo z mladimi, ki so nagnjeni k samopoškodovanju. Inštitut je mednarodno zelo prepoznavna ustanova na področju preventive in zagovorništva.

UTRIP že več let projektno sodeluje s številnimi uveljavljenimi ustanovami in organizacijami iz tujine, v letu 2023 pa zlasti z Edukacijsko-rehabilitacijsko fakulteto Univerze v Zagrebu (Hrvaška), UNAD (Španija), Lithuanian Centre for Children and Youth (Litva), Neptelia (Španija), Centrom za poklicno usposabljanje Ernestas Galvanauskas (Litva) ter ISSUP, ICUDDR, VNGOC, WFAD, Movendi International, UNODC (vse mednarodne organizacije) in še mnogimi drugimi uveljavljenimi ustanovami in organizacijami. Sofinancerji projektov inštituta so bili Evropska komisija, Ministrstvo za zdravje ter Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje (Urad RS za mladino). Smo člani evropske krovne nevladne organizacije s področja alkohola "Eurocare" (člani organizacije od marca 2009), Mednarodne konfederacije raziskovalnih ustanov s področja alkohola, tobaka in drugih drog (ICARA), Foruma civilne družbe na področju drog (CSFD), ki je posvetovalno telo Evropske komisije na področju drog, Vienna NGO Committee (VNGOC) on Drugs, ki je posvetovalno telo Združenih narodov na področju drog, Movendi International, World Federation Against Drugs (WFAD), National Prevention Science Coalition (NPSC), Global Law Enforcement and Public Health Alliance (GLEPHA), EUFASD idr. V Sloveniji pretežno sodelujemo s pristojnimi ustanovami na področju tveganega obnašanja mladih (Ministrstvom za zdravje, Ministrstvom za vzgojo in izobraževanje, Uradom RS za mladino, Zavodom RS za šolstvo ter Nacionalnim inštitutom za javno zdravje), med nevladnimi organizacijami pa zlasti s Slovenskim združenjem za kronične nenalezljive bolezni (ZKNB), Mladinsko zvezo Brez izgovora Slovenija, Inštitutom za zdravje in okolje (IZO), Slovensko zvezo za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo (SZOTK), Mladinskim centrom Radlje ob Dravi, Zavodom Vozim, Zdravstveno fakulteto Univerze v Ljubljani, Zavodom Varna pot, Zvezo klubov zdravljenih alkoholikov (KZA) Slovenije, Društvom za zdravje srca in ožilja Slovenije, Pedagoško fakulteto Univerze na Primorskem, Šolo za ravnatelje, ki deluje v sklopu Zavoda RS za šolstvo, Zavodom IZRIS idr.

Trenutno je zavod manjša ustanova, ki ima zelo aktiven Svet zavoda in dva redno zaposlena strokovnjaka, ki hkrati izvajata tudi funkciji direktorja (Matej Košir) in generalne sekretarke

(Sanela Talić), ter zunanjo strokovno sodelavko Marino Čekeliš za področje finančnega in administrativnega poslovanja. Poleg tega imamo od marca 2021 dve dodatni projektni zaposlitvi prek podjemnih pogodb (Lea Avguštin in Ana Bogdan Zupančič) ter občasno nekaj zaposlenih prek avtorskih pogodb ali študentskega servisa (študentsko delo), ki so bolj ali manj vezani na projektne naloge v evropskih ali domačih projektih (strokovna in tehnična pomoč ter pomoč pri razvoju informacijsko-komunikacijskih orodij inštituta, npr. spletnih strani). Imamo svoje pisarniške prostore v Lazah pri Borovnici 9 v Borovnici. Inštitut pridobiva približno 40 % sredstev iz evropskih razpisov, 60 % pa prek razpisov pristojnih ministrstev v Sloveniji, zlasti Ministrstva za zdravje.

2. Posebni del

V letu 2023 je UTRIP izvedel vsebinsko širok program, vse aktivnosti pa so bile tako ali drugače povezane s področjem preprečevanja tveganega obnašanja mladih. Večino program smo izvajali v živo, precej aktivnosti pa tudi prek spletnih platform (pretežno uporabljamo Zoom in Teams). Program je bil sestavljen iz naslednjih projektov oziroma aktivnosti:

1. Eden od ključnih programov inštituta v letu 2023 je bil program »Preventivna platforma«, ki ga sofinancirata Ministrstvo za zdravje in Urad RS za mladino. V sklopu programa izvajamo šolski preventivni program »Izštekanj«. Program so v preteklem šolskem letu (2022/2023) izvedle nekatere osnovne šole, ki so v mreži izvajalcev programa že dlje časa. Naš inštitut je nacionalni center programa »Izštekanj« za Slovenijo. V letu 2023 smo v sodelovanju z Uradom Združenih narodov za droge in kriminal (UNODC) vstopili v pilotno izvedbo programa »Lions Quest«, ki bo dolgoročno nadomestil program »Izštekanj«, saj pokriva bistveno širšo skupino otrok in mladostnikov, ter je redno posodobljen in ovrednoten, kar v primeru programa »Izštekanj« ne drži. Več o programu »Preventivna platforma« je na voljo na spletni strani www.preventivna-platforma.si, na temo programa »Izštekanj« pa na spletni strani www.izstekani.net.

2. V letu 2023 smo v sklopu programa »Preventivna platforma« (kot dodatek programu »Izštekanj«) izvajali švedski preventivni program za starše »Effekt« (več na www.efeekt.org). Program je namenjen uvajanju in vzdrževanju strožjih pravil glede pitja alkohola s strani otrok in mladostnikov. Sestavljen je iz 20-minutnih predstavitev za starše v sklopu roditeljskih sestankov, dvakrat na leto v zadnji triadi osnovne šole (12-14 let). S tem programom dosežemo praktično vse starše, saj je prisotnost na roditeljskih sestankih zelo visoka. Program smo vrednotili, rezultati pa so pokazali pozitivne učinke v sodelujočih šolah.

3. V letu 2023 smo izvajali tudi družinski preventivni program »Krepitev družin« (SFP), ki je redno vključen v program »Preventivna platforma«, sofinanciran s strani Ministrstva za zdravje in Urada RS za mladino. Program je že osmo sezono zapored izvedla Lokalna akcijska skupina (LAS) za preprečevanje zasvojenosti v Občini Radlje ob Dravi (v sodelovanju s Centrom za socialno delo Radlje ob Dravi in Mladinskim centrom Radlje ob Dravi). Dodatno smo v letu 2023 program izvajali na Ptuj, v Sežani, Ajdovščini in Tolminu ter v pomurski regiji, in sicer v sodelovanju s Centrom za socialno delo Pomurje. Preventivni program za krepitev družin na področju preprečevanja zasvojenosti je znanstveno dokazano učinkovit družinski preventivni program, ki temelji na treningu veščin v družinah. Temeljna ciljna skupina prvotnega program so bili visoko rizična skupina otrok in mladostnikov, katerih starši

so uporabljali droge, vendar pa se je program izkazal za učinkovitega pri številnih ciljnih skupinah. Več o programu na spletni strani: <http://www.strengtheningfamiliesprogram.org>.

4. V letu 2023 smo nadaljevali z izvajanjem evropskega projekta »Teaching to Be« (nadaljevanje projekta »Learn2Be«) s področja socialnega in čustvenega učenja, ki ga sofinancira Evropska komisija iz programa »Erasmus Plus«, vodi pa ga litovski nacionalni center za otroke in mladino iz Vilne (Litva). Pri projektu smo vodili enega ključnih delovnih paketov razvoja online tečaja oz. usposabljanja učiteljev na temo dobrega počutja (»wellbeing«) in koordinirali nacionalne aktivnosti ter razvoj in izvedbo pilotne faze projekta z izbranimi šolami in Ministrstvom za vzgojo in izobraževanje (ki so ravno tako partnerji v projektu). Udeležili smo se tudi projektne srečanja v Stavangerju (Norveška). Več o projektu: <https://teachingtobe.eu/>.

5. V letu 2023 smo nadaljevali z drugo fazo EU projekta Learn Addiction s področja izobraževanja in usposabljanja strokovnjakov na področju preprečevanja povpraševanja po drogah, ki ga sofinancira Evropska komisija iz programa »Erasmus Plus«. Projekt vodi španska nevladna organizacija UNAD iz Madrida. Pri projektu smo razvili izobraževalna orodja (učne enote) za e-učenje prek spleta na področju preventive, zdravljenja in okrevanja (»recovery«) uporabnikov drog. Druga faza projekta je na temo kemseksa (z istimi partnerji razvijamo dodatne učne enote). Konec leta 2023 smo začeli že s tretjo fazo projekta Learn Addiction, in sicer na temo razvoja e-učnih modulov s področja zmanjševanja tveganj in škode, pri čemer Utrip razvija en modul. Več o projektu: <https://www.learnaddiction.eu/>.

6. V letu 2023 smo nadaljevali z evropskim projektom »CARE4SUD« na temo razvoja spletnih izobraževanj na področju zasvojenosti za zdravstvene in druge strokovne delavce, ki delajo z ljudmi, ki uporabljajo droge ali so zasvojeni. Več o projektu: <https://www.care4sud.eu>.

7. Poleg omenjenih projektov in aktivnosti smo v letu 2023 izvedli tudi precej drugih aktivnosti, zlasti takšnih, namenjenih preventivnemu delovanju v času okrevanja po epidemiji. Pri tem smo nadaljevali z aktivnim sodelovanjem z Uradom OZN za droge in kriminal (UNODC) ter nadaljevali z globalno kampanjo »Listen First« in »Science of Care« v slovenskem jeziku (<https://www.unodc.org/unodc/sl/listen-first/Slovenian/videos.html>).

Nadaljevali smo tudi drugo fazo kampanje »Science of Skills« z objavami vsebin v slovenskem jeziku na družbenih omrežjih. Promovirali smo slovenski prevod UNODC/WHO mednarodnih preventivnih standardov (dopolnjeno izdajo iz leta 2018) ter slovenski prevod knjige »Dimna zavesa« (dr. Kevina A. Sabeta) v sodelovanju z Založbo UMKO iz Ljubljane.

Aktivno smo sodelovali kot člani pri dejavnostih Vienna NGO Committee on Drugs (VNGOC), Civil Society Forum on Drugs (CSFD) in ameriškega Združenja za raziskave v preventivi (SPR), ter aktivno sodelovali na virtualnih konferencah in webinarjih ter dogodkih v živo s strani SPR, ICUDDR, ISSUP, UNODC, NPSC, ICARA, GLEPHA, VNGOC idr. Udeležili smo se (večinoma v živo ter tudi prek spleta in spletnih platform) številnih mednarodnih dogodkov, konferenc, posvetov, delovnih srečanj ipd. (tudi s svojimi avtorskimi prispevki), kar je še okrepilo naše mednarodne aktivnosti in ugled v Evropi in širše. V letu 2022 smo pričeli s posodabljanjem spletne strani ter profilov na družbenih omrežjih.

3. Zaključni del

Letno poročilo o delu inštituta za leto 2023 so pregledali člani in članice Sveta zavoda, dne 9. februarja 2024, ki pri nadzoru niso ugotovili nepravilnosti. Poslovno poročilo je sprejel Svet zavoda na svoji seji dne 9. februarja 2024.

Poslovno poročilo pripravil:

Matej Košir, direktor inštituta

